

rechtszekerheid moet dan in ieder geval afzonderlijk worden uitgemaakt, aan welk van beide de voorrang toekomt.

M. a. w. ook de rechtszekerheid, die als rechtsdoel het recht tegen het relativisme moest beschermen, wordt tenslotte gerelativeerd en daarmee is de antinomie weer tot hare oorspronkelijke proporties teruggebracht. Want wanneer **Radbruch** meent, dat er een geheele reeks rechtspolitische problemen bestaat, die buiten den strijd der wereldbeschouwing en der politiek blijven, en als voorbeeld kiest bescherming van den eigendom, verjaring, rechtskracht etc.²²⁾, dan heeft hij geheel buiten den waard gerekend. Anarchisme en communisme, aan welke hij van zijn relativistisch standpunt de theoretische gelijkwaardigheid met iedere andere levens- en wereldbeschouwing niet mag ontzeggen, kunnen bedoelde problemen geenszins buiten den politieken strijd stellen. Het blijft er bij: het recht is naar zijn positiviteit een stel imperatieven, een causaal machtsverschijnsel, dat in Kant's wereld der onvrijheid, der natuurnoodwendigheid ligt. Een normatieve zin kan het recht slechts als ethische plicht verkrijgen. De tusschensfeer der cultuur, waarin het recht naar zijn cultuurzin zou liggen, blijft een stootblok van antinomieën.

Met deze grond-antinomie blijft nu ook Radbruch's opvatting van de rechtswetenschap²³⁾ belast, ja ze wordt hier nog verscherpt en wordt de bron voor een reeks nieuwe antinomieën.

Voor Radbruch is het positieve recht, het object der rechtswetenschap, juist als positief recht, een stel imperatieven. Het imperatief karakter van het positieve recht wordt bewezen via het vrijheidsprobleem. De norm, als geldende waarde appelleert aan den vrijen wil, de imperatief richt zich als werkelijkheid tot den determineerbaren onvrijen wil, ze is psychische dwang, causale werking. Gelukt het dus te bewijzen, dat de wereld, waartoe het positieve recht behoort, een wereld der onvrijheid is, dan is de imperatieve natuur van het positieve recht buiten twijfel gesteld. Met een beroep o. a. op **Bergson** toont Radbruch nu aan, dat de reële vrijheid alleen in het denkvrije, voor iedere denkcategorie ongrijpbare „beleven” bestaat. Alleen in den levensstroom wordt de vrijheid beleefd. In Kantiaanschen zin wordt deze vrijheidsbeleving dan speciaal voor het gebied der zedelijke reactie voorbehouden.

Het recht echter richt zich niet tot de individueele beleving, heeft niet de verhouding van den mensch tot zichzelf, maar de sociale betrekkingen tot object. Het richt zich dus tot de onvrijheid. Daarmede vervalt van positivistisch standpunt bezien noodwendig het rechtskarakter der begrippen van normovertreding, plicht, straf, vergelding en toerekening. Deze begrippen zijn van ethischen aard. Alleen als beoordeelingsmaatstaf valt het recht buiten de praedicabiliteitssfeer van determinisme en indeterminisme. Naar zijn sociologisch „zijn” kan het positieve recht dus slechts object van een causale sociaal-theoretische, sociologische beschouwing zijn. Intusschen, het recht ontleent zijn „Bedeutung”, zijn *zin* eerst aan de „Wertbeziehung” tot de rechtswaarde.